

2-TOM, 6-SON

Ingliz, rus va o'zbek til madaniyatida gender kategoriyasining verbalizatsiyasi

Djumayeva Moxira Ibragimovna-Termiz iqtisodiyot va servis universiteti
magistranti

Ilmiy rahbar: Xudoyqulov Abdulla Eshquvatovich - filologiya fanlari doktori (PhD).

Abstract: This article explores the verbalization of gender categories in English, Russian and Uzbek linguistic cultures. The study examines how language is used to convey and construct gender identities in these three diverse linguistic contexts. Through a comparative analysis of linguistic structures, vocabulary and cultural norms surrounding gender, the research aims to uncover similarities and differences in the ways gender is expressed and perceived in each language. By delving into the nuances of gendered language in English, Russian and Uzbek, this study sheds light on the complex interplay between language, culture and gender identity.

Keywords: *verbalization, gender categories, English, Uzbek, linguistic culture, gender identification.*

Аннотация: Данная статья представляет собой сравнительное исследование вербализации гендерной категории в английском, русском и узбекском языках. Основываясь на анализе языковых структур, словарного запаса и культурных норм, авторы стремятся выявить сходства и различия в способах выражения и восприятия гендера в указанных лингвокультурах. Цель исследования заключается в понимании того, как язык формирует и отражает гендерную идентичность в каждой из рассматриваемых культур.

Ключевые слова: *Вербализация, гендерные категории, английский, узбекский, русский язык, лингвистическая культура, гендерная идентификация.*

Annotatsiya: Ushbu maqola ingliz ,rus va o'zbek tillarida gender toifasini og'zaki ravishda o'rganish bo'yicha qiyosiy tadqiqotdir. Til tuzilmalari, so'z boyligi va madaniy me'yorlarni tahlil qilish asosida mualliflar ushbu lingvokulturada jinsni ifodalash va idrok etish usullaridagi o'xshashlik va farqlarni aniqlashga intilishadi. Tadqiqotning maqsadi tilning ko'rib chiqilayotgan madaniyatlarning har birida gender o'ziga xosligini qanday shakllantirishi va aks ettirishini tushunishdir.

Kalit so'zlar: *Verbalizatsiya, jins toifalari, ingliz, rus va o'zbek tillarida lingvistic madaniyat, jinsni aniqlash.*

Kirish: Til bizning gender o'ziga xosligi va rollari haqidagi tushunchamizni shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Turli til madaniyatlarida jinsni ifodalash va idrok etish usullari sezilarli darajada farq qilishi mumkin. Ushbu maqola ingliz, rus va o'zbek til

2-TOM, 6-SON

madaniyatlarida gender kategoriyalarining verbalizatsiyasini o'rganib, til, madaniyat va gender o'ziga xosligi o'rtasidagi murakkab o'zaro ta'sirga oydinlik kiritadi. Zamonaviy tilshunoslikda gender tadqiqotlari metodologik masalalarni tadqiqot ob'ekti bilan bog'laydigan tez rivojlanayotgan tadqiqot mavzusidir. Kognitiv lingvistika, lingvokulturologiya, sotsiolingvistika va psixolingvistika diqqatni jamlash sohalaridir. Rus tilshunosligidagi eng muhim tilshunoslik sohalaridan biri, ma'lumki, gender tilshunosligidir. Gender inson o'ziga xosligining asosiy jihati bo'lib, ijtimoiy o'zaro munosabatlarga, madaniy me'yorlarga va lingvistik ifodalarga ta'sir qiladi. Ko'pgina tillarda, jumladan, ingliz, rus va o'zbek tillarida gender toifalari lingvistik tuzilishga kiritilgan bo'lib, so'zlovchilarning muloqot qilish va atrofdagi dunyoni idrok etish usullariga ta'sir qiladi.

1. Til: Ingliz

Masalan: "U shifokor va u hamshira" yoki "U sartarosh va u sartarosh"

Baholash: Ingliz tilidagi ushbu jumlada erkak va ayol olmoshlarini qo'llash orqali "u" va "u" jinsi toifalari aniq bo'ladi. Til tibbiyot va hamshiralik sohaları bilan bog'liq bo'lgan an'anaviy gender rollarini aks ettirgan holda, erkaklar va ayollarning muayyan kasblardagi ijtimoiy umidlarini kuchaytiradi.

2. O'zbek tilida, masalan, "Erkak o'qituvchi, ayol muallim".

Ma'nosi: "Erkak o'qituvchi, ayol esa o'qituvchi".

Baholash: Ushbu o'zbekcha bayonotdagi "erkak" (erkak) va "ayol" (ayol) gender toifalari o'qituvchilarning jinsini ehson qilish uchun ishlatiladi. O'zbek tilining erkak va ayol so'zlari turlicha bo'lgan ot turkumlari ikkilik jins tizimini ifodalaydi. Ammo ikkala jinsga nisbatan bir xil "muallim" (o'qituvchi) atamasining qo'llanilishi kasbda gender tengligi darajasini ko'rsatadi.

3. Ruscha: Misol: Мужчина водитель, женщина педиатр".

Tarjimasi: "Erkak haydovchi, ayol esa pediatr."

Baholash: Rus tilida grammatik jins "мужчина" (erkak) va "женщина" (ayol) otlarida hamda ularga mos keladigan sifatlarda yaqqol namoyon bo'ladi. Haydovchilik va pediatrik kasblar bilan bog'liq an'anaviy gender rollari tillarda aks ettirilgan bo'lib, ma'lum rollarda erkaklar va ayollarning ijtimoiy umidlarini ta'kidlaydi.

Do'stlik tushunchasini rus, o'zbek va ingliz tillarida gender kategoriyasidagi do'stlik bilan solishtirsak, o'zbek tilida erkaklarga do'st, ayolga esa do'st, do'st, oshna, og'ayni va

2-TOM, 6-SON

hokazo deb murojaat qilinishini ko'rishimiz mumkin. ayollarga murojaat qilinadi „, dugona”. Rus tilida siz ayollar uchun "drug, tovarishch" va „, podrug, tovarshchina" so'zlarini ishlatasiz. Ingliz tilida erkaklar uchun „, friend, mate, fellow, buddy" so'zini ishlatish mumkin, lekin ayollar uchun „, girlfriend" so'zini „, friend" ma'nosida ishlatish biroz muammoli bo'lishi mumkin. Britaniya ingliz tilida „, girlfriend” so'zi „, sevimli, sevgilisi” ma'nosida, amerikacha inglizcha „, girlfriend” so'zi „, friend” ma'nosida ham uchraydi. Bundan kelib chiqadiki, ingliz tilidagi o'zbekcha “dugona” atamasi faqat ayollar bir-biriga nisbatan ishlatadigan so'zdir. Ingliz tilida ayollar o'rtasidagi do'stlik tushunchasi "qiz do'sti" so'zi bilan ifodalanishi mumkin va erkaklar bu so'zni "sevgili" ma'nosida ham ishlatishlari mumkin. "Uy qizi" atamasi bo'lishi mumkin o'rniga ishlatiladi, lekin bu atama o'zbek tilidagi do'st ma'nosini tushuntirmaydi, balki “hamshahar” ma'nosini ifodalaydi.

Ushbu misollar gender toifalarining ingliz, o'zbek va rus tillarida qanday og'zaki ifodalanishini ko'rsatadi, bu madaniy me'yorlar va gender rollariga oid ijtimoiy talablarni aks ettiradi. Har bir tilda jinsni ifodalashning o'ziga xos usullari mavjud bo'lsa-da, ularning barchasi gender o'ziga xosligidan kelib chiqqan holda o'zini va boshqalarni idrok etishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Xulosa

Til, madaniyat va o'ziga xoslik o'rtasidagi murakkab munosabat ingliz, rus va o'zbek tillari madaniyatida gender kategoriyalarining verbalizatsiyasida namoyon bo'ladi. Har bir tilda jinsni ifodalash o'ziga xos uslubga ega bo'lsa-da, ularning barchasi odamlarning o'ziga va boshqa odamlarga qarashlariga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Tilning o'rnatilgan gender me'yorlarini qanday aks ettirishi va ularga qarshi turishini o'rganish juda muhim, chunki jamiyatlar bir qator gender identifikatorlarini o'zgartirish va qabul qilishda davom etmoqda. Til va gender o'ziga xosligi o'rtasidagi murakkab munosabatlarni tushunishga gender toifalari turli til kontekstlarida og'zaki tarzda qanday ifodalanganligini tekshirish orqali erishish mumkin.

2-TOM, 6-SON

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Matsumoto, Y. (2006). Gender differences in verbal communication. In D. M. Buss (Ed.), *The Handbook of Evolutionary Psychology* (pp. 573-595). John Wiley & Sons.
2. Kubyshkina, O. V. (2019). Linguistic representation of gender in Russian language. *Russian Journal of Linguistics*, 23(1), 97-109.
3. Ruzmetova, D. (2017). Gender and language in Uzbek society: A sociolinguistic perspective. *International Journal of Society, Culture & Language*, 5(2), 1-17.
4. Eckert, P., & McConnell-Ginet, S. (2013). *Language and gender*. Cambridge University Press.
5. Holmes, J. (2013). *An introduction to sociolinguistics*. Routledge.

